

gelasten, zoo hij te doen had met een die o-
p-er had verwekt, of gevaarlijk scheen voor de
publieke orde.

Die laatste uitzondering is door Pilatus op
Jesus toegepast.

„Uitsluit van executie“ is aan Jesus niet gegund.
Blijkbaar was Pilatus niet gerust. Hij dacht
aan uitbreking van het fanatisme der Joden. En
het is die angst van Pilatus, door de onrust
van zijn conscientie nog verergerd, die oorzak-
te hebben, en reeds voor dat en dāw gevangen
te zijn genomen, op eenmaal, zonder een oogen-
blik van verademing, heel zijn lijden doorwor-
stelen moest, en eerst in zijn dood het einde van
die worsteling bereikte.

Toen hadden vier soldaten last gekregen, om,
onder bevel van een officier, de kruisstraf aan
Jesus te voltrekken; en het was deze officier met
zijn vier onderhebbende manschappen, die Jesus
uit Pilatus' handen overnamen.

Wat voor de kruisiging noodig was, behoefde
niet eerst aangeschaft, maar lag gereed. De kruis-
paal, de spade, de spijkers, de touwen en de
kaune gemytraden wijn, en de kan met edik.
En zoo ging het naar Golgotha op weg. Spade
en spijkers, touw en kan droegen de soldaten,
maar den kruispaal moest Jesus zelf dragen.

Dat kruis moest hij dragen, niet een kort
eind wegs, maar eerst heel de stad door, al de
straten van het rechtshuis tot aan de poort langs,
en toen van de poort naar de Hoofdschotel-
plaats.

Dat kruisdragen bestond niet hierin dat de
veroordeelde het dragen kon gelijk hij wilde,
maar het kruis werd hem, met den dwarsbalk
vōr de borst, over den linkerschouder gelegd,
en de beide handen aan den dwarsbalk gebon-
den.

Hieruit verklaart het zich dan ook, dat Jesus,
door zoo aangrijpende inspanning, en rusteloze
ontroering al die uren lang, uitgeput, zeer spoed-
ig onder dit kruisdragen bevestigde.

Reeds onder het gaan naar Golgotha begon
de kracht der menscheijke natuur hem te be-
geven.

Kindelijk op Golgotha aangekomen, hebben
de soldaten toen een gat in den grond gegraven,
den opgerichten kruispaal daarin gezet, en den
grond aangevuld, tot de paal goed vaststond;
en dat alles onderwijl Jesus er sprakeloos bij
stond, en het aanzag, en innerlijk beëidde voor
wat te komen stond.

Want toen nu de paal gereed stond, hebben
de soldaten Jesus aangezet, en hem niet alleen
zijn opperkleed, maar ook zijn overige kleed-
eren van het lijf getogen, tot hij, als een doem-
schuldige die geen kleed meer waard was, onder-
wijl het volk het aanzag, in hun midden stond.

Voorspanden legden ze dien rok en de kleederen
ter zijde, om ze straks te verdeelen en te ver-
loten, en toen gingen ze tot de eigenlijke kruis-
iging over.

Het kruis, in die dagen was niet zoo hoog,
gemeenlijk hing de gekruisigde weinig meer
dan twee voet hoog van den grond af.

Nu stak er onder aan het kruis een kleine
balk uit, waarop de kruiseling met de beenen
dwaars afhangende gezet werd. En terwijl één
der soldaten hem tegen den kruispaal drukende
vasthield, bonden twee andere zijn handen aan
het dwarshout van het kruis, en sloegen hem
de nagels door de handen.

Ten slotte werden de beide voeten met de
voetpalmen tegen den kruispaal gekleerd, en ter-
wijl de één soldaat de voeten alsoo vasthield, dreef
de ander ook door die voeten de nagels heen,
elke voet afzonderlijk tegen het hout gedrukt.

En toen was hij gekruisigd, en namen ze de
kan met gemytraden wijn, om hem te bedwel-
men, opdat het lijden des stervens aan dien paal
niet te vreeslijk zou zijn. Maar Jesus weigerde.
Het smartgevoel van het lijden mocht geen
oogenblik worden verdoofd.

Toen Jesus niet wilde, hielden de soldaten
ook niet aan.

Hun bleef nog alleen de toeliening van den
buit over, toen ze Jesus' kleederen onder hun
vieren verdeelden.

En toen zetten ze zich bij den kruisheuvel
neder, en de hoofdman over honderd bleef het
aanzien.

En Jesus riep: „Vader, vergeef het hun, want
ze weten niet wat ze doen.“

Daarop viel plotseling de duisternis in.

Een schemering van den nacht ontmoet
het kruis en den kruisheuvel.

En zoo hing uw Jesus te sterven. En de
vrouwen en bekenden, die er om stonden, ont-
roerden van weedom des hartes.

Alleen de fanatieke priesters genoten van
Jesus' doodstrijd.

Heel anders dan de Romeinsche officier die
er bijstond, en die er wel niets van begreep,
maar toch van oogenblik tot oogenblik al ster-
ker, al duidelijker gevoelde, dat hier geen
gewone terechtstelling plaats had, maar dat het
hier een strijd gold tusschen de aarde en den
hemel.

Het „Waarlijk, deze is Gods Zoon“, zal hij
straks eerst uitroepen, maar vooruit reeds beëidde
het in zijn hart, of hij zich in Jesus niet aan
een hooger wezen vergreep.

Aldus is feitelijk de kruisiging van Jesus op
Golgotha toegegaan, want men kent, uit nauw-
keuring onderzoek de wijze waarop de Ro-
meinen in die dagen gewoon waren den kruis-
dood te voltrekken.

Als ge er bij wilt geweest, zou het dat ge-
weest zijn, wat ge zoudt hebben gezien. En als
de apostel Paulus aan de kerken van Galatie
schrijft, dat Jesus Christus „voor hun oogen ge-
schilderd was gekruisigd zijnde“ (Gal. 3: 1), dan
blijkt hieruit, dat ook wij hierbij onze voor-
stelling moeten laten werken, in dat lange ta-
felmoeten inleven, en het doordenken moeten,
als waren we er ooggetuigen van.

Ook de plaat en het schilderstuk mag ons
hierbij te hulpe komen, mits onopgesmukt, wer-
kelijk en waar.

Zelfs is het ongelooflijk wat diepen indruk op
de ziel een waarlijk sprekende afbeelding van
Jesus' kruisiging maken kan.

En toch, ook als dit aangrijpende tafereel ons
klaar en zakelijk voor oogen staat, beëidde zich
niemand in, dat dit alles was.

Ja, haast zouden we zeggen, wie dat alles
was voor oogen zag, zag nog slechts een stukje
van wat er op Golgotha wezenlijk plaats greep.

Er was op Golgotha nog zoveel meer, dat
met het oog niet was waar te nemen, en toch
even werkelijk, werkelijk in nog hooger zin, was.

Reeds die officier zag zoveel meer dan zijn
onderhebbende manschappen. Nog veel meer
zagen Jesus' bekenden die van verre monden.
En wat moet niet een Maria, een Johannes, die
als verstomd van verre stonden, ontwaard, door-
worsteld, en meegelden hebben, waar zelfs die
officier en die bekenden nog geen flauw begrip van
hadden.

Er greep op Golgotha niet alleen een hand-

tastelijke terechtstelling, maar veel meer nog
een geestelijke worsteling plaats, die tot door het
bloed der siele ging, en waarvan niets, niets
zag of merkte, wiens oog voor wat in de gees-
telijke wereld gebeurde, nog gansch blind was.

Maria en de jongeren, die niet gansch blind
meer waren, hebben er daarom iets meer van ge-
zien. Maar toch, ook zij zagen nog slechts zwevende
schaduwen, en God alleen zag uit den hoogte
in volle klaarheid, wat er bij en onder die kruis-
iging en aan dat kruis, door Jesus' geest tegen
Satan en zijn demonische geesten geworsteld is;
wat er in die ure van bovenmenscheijk lijden
gestreden is, om een wereld voor eeuwig te
redden; hoe dat kruis, ja, waarlijk een albaar
was, en hoe op dat altaar het Lam Gods zijn
zelfofferande volbracht, om het recht zijns Va-
ders te doen zegelpralen.

Niemand, sprak Jesus, kent den Zoon dan de
Vader, en zoo is er ook in die ure geen crea-
tuur, geen mensche of engel geweest, die deze
grondelooze diepte van Jesus' lijden gepeld heeft.

Van menschen onbegrepen, en alleen door
zijn Vader gekend, is uw Jesus in die nachtelijk
donker van den dood ondergegaan.

En daarom zeg nooit, dat ge nu althans Gol-
gotha verstaan hebt.

Iets moogt ge er van gissen, en is uw ziels-
liefde voor uw Heiland doorleven, maar weten
dat er in dien drinkbeker was, dien de Vader hem
gegeven had, zult ge nooit.

Dat verstand Hij alleen, die dien beker des
lijdens voor den Zoon zijner liefde, om u te
redden, gemengd had.

En toch is er iets, dat de Hellige Geest aan
een legelijk van Gods uitverkorenen, op een
bijzondere, voor hem alleen geldende wijze, van
dat kruis van Golgotha openbaart.

Op dat kruis droeg Jesus onze zonden. Zoo
getuigen het u zijn apostelen. Zoo beëidde het
Christus' kerk alle eeuwen door. Zoo is het be-
tugigd ook aan uw eigen hart.

Onze zonden!

De uwe, de mijne, die van al onze broederen
en zusters, die ten leven herboren zijn.

En nu, wat kent, wat verstaat ge daarvan
beter dan uw eigen zonden, en wie kent, wie
verstaat uw zonden anders dan uw God en
Hij zelf?

En daarom, als de Hellige Geest, bij het
licht des Woords, u in de diepte uwer zonden
inleidt, wat doet die Trooster van uw hart dan
anders, dan in die kennis uwer eigen zonden u
een maatstaf bieden, om het lijden en het
sterven van uw Heiland op een gansch enige,
geheel persoonlijke wijze te leeren verstaan,
zoodaals dat sterven bij u hoort, u innerlijk ont-
roeren, u tot wederliefde verwekken kan, en
voor u de rijke volle openbaring kan worden
van de verzoenende, de erbarmende, de uit-
delgende genade uws Gods.

En daarom er staan twee wegen voor u open,
om Golgotha in uw eigen ziel te ondergaan,
en met uw Jesus gekruisigd te worden, en met
hem te sterven, opdat ge met hem leven moogt.

Den éénen weg ontsluit u de Schrift, die u
verhaalt wat voor oogen was, en u wijst op het
mysterie dat in Golgotha school.

Die weg is voor allen gemeen.

Maar de tweede weg is persoonlijk, voor elke
ziel afzonderlijk, voor haar alleen te betreden.
En die tweede weg is de weg door de diepte,
door de kennis van uw hart, door de zelf-
aanklacht van uw verzondigd bestaan, en ver-
zondigd leven, en verzondigde genade.

En als ge dan met uw zielbeëid in deze
zee van uw zonden wegzinkt, en ge hoort hoe
bij al Jesus' lijden, er dit nog aan hebt toe-
gedaan, dat ge ook dien last uwer zonden op
uwer stervenden Heiland hebt gelegd, dan verstaat
ge het, hoe er op Golgotha nog *soo iets*
heel anders geleden is, dan het doorboren van
de handen.

En doorvlijmen van de ziel van uw Heiland;
een hem wonden, dat niet die krijgsknechten,
maar dat gij, met al Gods heiligen, hebt ge-
daan.

Amsterdam, 27 Maart 1896.

Te ver gezocht.

In den regel laat de pers zich niet in
met wat voorvalt in de studentewereld.

Slechts nu en dan, als er iets hoog ver-
blijdends of uitermate ergerlijks voorviel,
kwam ook die schier op zich zelf staande,
geheel eigenaardige wereld op de tong.

Het bevreemde ons deswege eniger-
mate, toen we onlangs het bericht zagen,
opduiken, dat eenige studenten van onder-
schiedene Hoogescholen hier te lande, saam,
zeker gezelschap gevormd hadden van ge-
loovige jongelui, om ook andere jongelui tot
bekeering te roepen en inmiddels in de eigen
lamp de olie niet te doen ontbreken, opdat
de vlam helder licht mocht geven.

Ons schijnt een gezelschap, dat zich aan-
eensluit voor onderlinge sterfing van gees-
telijk leven iets zoo intims, zoo teeder van
aard, dat we nog niet vatten, hoe zulk een
bericht naar de pers verzeilde.

Voor den speurgeest der pers pleitte het
zeer zeker, maar minder voor haar kie-
sche bescheidenheid, een bescheidenheid
die haar althans, waar het zulk een zuiver
intieme zaak gold, schoon zou hebben ge-
staan.

Doch langs wat kanaal ook in de pers
terecht gekomen, het bericht prijkte er nu
eenmaal, met naam en toenaam, met op-
gave van repraesentanten der vijf instituti-
ngen van Hooger onderwijs, met aanwijzing
van wie praeceptor en wie secretaris was, en
ook met extract uit de statuten.

Voor die heeren studenten zelve zeker
uiterst pijnlijk zulk een indiscretie!

Verbeeld u, dat ge als volwassen man-
nen u met eenige anderen verbondt, om
elkander onderling aan te vuren tot hoog-
houding van den standaard des geestelijken
levens, en dat men dat in de courant zette.

En hier geldt het, nog maar studenten!

Doch het lag er nu eenmaal toe, en zoo
kwam tevens uit, dat deze studenten, om
toch een basis te hebben, want een huis op het
zand bouwen gaat niet, tot grondslag hadden
genomen, niet de Hellige Schrift, niet de
Nederlandsche Geloofsbelijdenis, niet den Hei-
delberger, zelfs niet de Twaalf Geloofs-
artikelen, maar alleen *de erkenning van*
Jesus Christus als den Zoon Gods en den
Verlosser der wereld.

En natuurlijk, meer was niet noodig, om
de tegenstanders van den Gereformeerden
naam tot leedvermaak te verloekken.

Studenten van Kampen en studenten van
de Vrije Universiteit, die openlijk de Gere-
formeerde beginselen verloochenen; weer
op het laest versleten standpunt gaan staan,
dat leerstuk er niet toe doet; en zeggen,
dat zelfs de Schrift geen band behoefte te
vormen, als men Jesus maar bedoelt.

Niet eens zelfs het standpunt van Prof.
Gunning in zijn latere toelichting, want die
nam er de Schriften dan ten minste nog bij,
toen hij schreef: *Jesus Christus naar de*
Schriften.

Wel bezien eigenlijk niets anders dan het
Groninger standpunt, ja zelfs een standpunt
waarop heel wat Modernen zich plaatsen.
Jesus Christus de Zoon Gods en de Ver-
losser der wereld, maar immers het was
een formule, die, op de Joden en de Athe-
isten na, zowat ieder belijdt, mits het
maar aan een ieder persoonlijk bij blijve
staan, te zeggen, wat hij met „Zoon Gods“
en „Verlosser der wereld“ bedoelt.

Al spoedig schoot dan ook de Groninger
redacteur der *Kerk. Courant* uit den hoek,
om over deze gebeurtenis zijn hooggestemde
blijdschap uit te spreken.

Het was nu reeds gedaan met de Gere-
formeerde beweging. Zie maar, studenten
uit den Gereformeerden hoek vereenigen
zich nu reeds op een grondslag, „waarvoor
men nog voor weinige jaren zou geëid
hebben.“

Soortgelijke betuigingen van hooge inge-
nomenheid met dat prijsgeven door Gere-
formeerde studenten niet alleen van de
Gereformeerde beginselen, maar feitelijk van
geheel het Confessioneel standpunt, vond
men ook in andere bladen, en het *Ned.*
Volkblad maakte er zelfs een halszaak voor
de kerkistische drijvers van.

Heel de zaak was een slag in het aan-
gezicht van hem, die tegen de „verflauwing
der grenzen“ had durven waarschuwen.

Immers, hier was nu de verflauwing, ja
de uitwisseling der grenzen volkomen.

Hoor slechts:

Hier kan men van zeggen: geen blijder maar
in twintig jaar! Het is een groote schrede nader
naar de verzoening tusschen de Protestanten, die
op eenzijdigen bodem des geloofs staan, die één-
zelfde Heiland belijden. De kunstmatig aan-
geblazen en opgetuigd opegehouden kloof,
aangeblazen en opgehouden door diegenen die
er plezier in en belang bij hebben — bliken het
dan toch niet te kunnen uithouden tegen de ru-
rige, maar stille werking van Gods Geest.

De kerkistische heeren bouwen schuttingen en
muren, en zijn aanhoudend in de weer, nacht
en dag, om die staketsels na te zien en op te
verven — moeten zij niet waken tegen „ver-
flauwing der grenzen“ en tegen „verzakking van
het kerkelijk bewustzijn“? De Heere komt, als
bij Babels toren „neder om te zien“ wat de men-
schen uitvoeren, daar vallen de schuttingen, en
de zoo streng in afzondering gehouden kinderen
Gods reiken elkaar de hand.

Is dat geen verblijdend teken? Christus
houdt zijn Gemeente in stand en geneest de
breuken, juist als de scheurmakers denken dat
zij 't gewonnen hebben. Christus houdt zijn
Gemeente in stand, en daarom trekken wij er
ons weinig van aan, en maken er ons in eenen
deele bezorgd over, al zou de een of andere
Groote in Israël morgen-den-dag iets nieuws uit-
vinden om de broeders van elkander te jagen.

Waarom neemt men als Formulier van Eenig-
heid niet de XII artikelen des Geloofs aan?
Verschil van meening zal er altijd wel blijven
en dat is goed ook, anders komt de dood in
den pot! — doch dat verschil behoefte geen Shib-
boleth te worden waarom men elkander dood-
slaat.

Vergissen we ons niet, dan zullen de met
naam genoemde studenten, het hoogst on-
aangenaam vinden, dat men op die wijze,
iets wat hun persoonlijk geestelijk leven
raakt, op die wijze op straat uitdraagt, en
zich door zulk een wierook van verdachte
zijde al zeer weinig „geestelijk gesterkt“
voelen.

Wij zullen hun namen dan ook niet noe-
men in ons blad; maar nu de zaak eenmaal
publiek is gemaakt, en men hun allerlei
boze intentiën toedicht, toch een enkel
woord te hunner verdediging zeggen.

Het heeft er eenvoudig niets van, dat de
studenten der Vrije Universiteit en van
Kampen nu eens publiek wilden demon-
streeren, om tegen de Confessie hunner
kerken, tegen de beginselen van hun scholen,
en tegen den geest van het hun gegeven
onderwijs protest aan te teekenen, en zich
schrapp te zetten tegenover hun communi-
cations.

Het is volstrekt onwaar, dat onze jongelui
naar de verflauwde Ethische richting zijn
overgelopen, en gekuilde Groningers in den
dop zijn.

Wat aanleiding tot deze eenvoudige daad
gaf was heel iets anders, en was aan alle in-
tentie om vijandig tegen de stichting waar te
studeeren, op te treden, volkomen vreemd.

Zelfs is heel de zaak niet uit hun eigen
initiatief opgekomen, maar aanleiding er toe
gaf een poging van een Engelsche studen-
tenvereeniging, om ook een continetale ver-
takkig te krijgen.

Men kent de Engelschen in hun wijze
van propaganda drijven. Hunner is het talent
van wilskracht, het talent van praktisch
handelen, het talent van organiseren.

Zij sluiten zich nooit in hun land op. De
wereld is hunner. En nauwelijks heeft eenige
actie, welke ook, in Engeland zekere vaste
vormen aangenomen, of de vraag wordt
aanstonds openbaar, om er het buitenland
voor te winnen.

Zij alleen stichtten een „Britsch en buiten-
landsch Bijbelgenootschap.“ Zij alleen rustten
niet, eer de *Evangelische Alliantie* haar ver-
takkig in alle landen vond. Zij zijn het, die
aan den *Bond tegen de Vaccinatie* een inter-
nationaal karakter gaven. De *Brighton*
beweging kon niet rusten, eer de *foreign*
pastors ter meeting opkwamen.

Dat ligt in het Engelsche karakter.

Zelfs de socialistische vorderden geen stap,
voordat hun groote Duitse denkers naar
Engeland waren overgestoken, en te Londen
de *Internationale* gesticht hadden.

Er lag dus niets hoegenaamd vreemds

in, dat, toen in de studentenwereld van
Engeland en Schotland een machtige be-
weging was ontstaan, om in deze ongeloo-
pige kringen, de geloovige studenten kloeker
voor de belijdenis van hun Heiland te doen
uitkomen, de wensch al spoedig in hen op-
kwam, om ook op den geest der Universi-
teiten op het vasteland ten goede te werken.

Ook in Engeland toch is het geen ge-
heim, dat de geest van de studentenwereld
aan de Duitse, Fransche en helaas, ook
Nederlandsche universiteiten maar al te veel
te wenschen overliet.

Ook ten onzent was in Leiden, Gronin-
gen enz., die geest zoo weinig Christelijk,
dat de enkele belijdende jongelieden die er
nog waren, zich of lieten medeleiden op
verkeerde paden, of isoleerden van de massa.

Zoo was het bijna natuurlijk, dat men
zich in Engeland afvroeg, of men niet een
hand kon uitsteken, om in de schuilende
belijders aan onze Universiteiten den Chris-
telijken moed te verlevendigen en voor de
belijdenis van den Christus te behouden of
te winnen, wie anders dreigden verloren te
gaan.

En wat lag er meer voor de hand, dan dat
deze Engelsche studenten, eenigszins verast
over het feit, dat ze in Nederland twee in-
richtingen van Hooger onderwijs vonden,
waar zogoed als alle jongelui voor hun
belijdenis uitkwamen, zich in de eerste plaats
tot deze beide wendden?

Hier kwam nog iets bij.

Die actie in Engeland had tevens een

missionair doel.

Engeland, dat de zeeën van heel de we-
reld voor zijn vloot opeischt, en zichzelven
beschouwt als het land, dat in Azië, Afrika
en Australië moet heerschen, moet krachtens
dezen nationalen karakter, wel meer dan
eenig ander land, het land der Zending zijn.

Engeland is schatrijk, Engeland heeft on-
afzienbare koloniën, Englands mannen heb-
ben er lust aan, om de wereld in te trek-
ken, geen wonder dus dat Engeland zeer
wel een tien duizend zendingen zou kunnen
gebruiken en kunnen bekostigen.

Zelfs dat cijfer ware nog niet te hoog,
maar eer te klein. En toch het aantal uit-
gezonden mannen haalt er in de verte
niet bij.

Vandaar de drang in Engeland, een
drang door de Regeering, door alle koloniale
besturen, door de machthebbers op elk
gebied, gestuurd, om toch maar het aan-
tal te vermeerderen van hen, die zich voor
dezen geestelijken dienst in de koloniën, en
voor de nog te veroveren wingewesten be-
schikbaar stellen.

Jaar op jaar stroomden er uit Engeland
tien duizend jonge mannen uit, die op avon-
tuur en winstbejag uitgaan, waarom kon
het volrijkere en rijkere Engeland dan niet
minstens elk jaar een driehonderd zendingen
uitzenden?

Mits dan niet de zwakke broederen, maar
mannen van talent en veerkracht. Niet
half ontwikkelden, maar mannen van dege
studie. Niet de minsten maar de besten
onder de broeders, om ginds in die lau-
den tegelijk den Naam van Jesus en Eng-
lands naam groot te maken.

Zoo sprak het vanzelf, dat deze actie
door de studenten in Engeland tevens een
nationaal karakter kreeg; en niet zonder
vrucht, want nu reeds verklaarden zich
vele honderden studenten bereid om in de
koloniën te gaan dienen.

Ook deze gedachte brachten ze daarom
naar Duitsland en Nederland over. Ook
ten onzent is de zendingenijver nog zoo
flauw. Jonge mannen van geniale aanleg,
van hoog karakter en zeldzame talenten
stonden hier nog bijna nooit op, om zich
aan de zending te wijden. Wat dusver uit-
ging, waren meestal goed gezinde, trouwe,
vrome jonge mannen, maar die in
graad van ontwikkeling niet veel hooger
stonden, dan de middenklasse.

Is het dan zoo onbegrijpelijk, dat enkele
studenten hier te lande, toen ze voor het
eerst, en schier plotseling, met deze Eng-
elsche vrienden, met hun actieve wijze van
doen, met hun besliste wijze van handelen,
met hun cordaat optreden, en met hun gees-
telijken toon kennis maakten, door het vuur
van hun geestdrift zelve in geestdrift ont-
stoken werden?

Dien invloed ondergaat een ieder, die uit
onze kleine verhoudingen, en trage manieren
en minder bezielde vormen, oversteekt naar
der Britten land, en met hun bestaanswijze,
ook op Christelijk en geestelijk gebied ken-
nis maakt.

In Engeland is alles op zoo groote schaal,
zoo flink aangevat, zoo hoog van toon, zoo
vormelijk onberispelijk, zoo warm, vol veer-
kracht, dat het op ons, Nederlanders, die
sinds onze glorie ondergang, in zeldzame mate
de gave bezitten, om het *vreemde* boven
het *Nederlandsche* te waardeeren, een schier
onweerstaanbare invloed uitoefent.

Veel werkte het daarom onder ons nog
wel niet, want nog is slechts een vialt
jonge mannen genoemd, die zich voornamen
de pastorie voor het zendingstation uit te
ruilen; en als het goed was, moest er elk
jaar uit ons land minstens een vijftigtal *Dien-
aren des Woords* naar onze groote koloniën
uitgaan; maar het is toch iets.

Niet dat deze vier er daarom reeds zijn;
want de kerken zullen moeten oordeelen, of
ze er goed genoeg voor zijn. Maar het is
toch een *begin*, en indien de propaganda
van deze Engelsche studenten ten gevolge
mogge hebben, dat er voortaan een geregelde
toeloop naar de Vrije Universiteit komt van
jonge mannen, die onze Zending uit haar
verval willen helpen opbeuren, zullen we
reeds daarvoor hun zeer dankbaar moeten
zijn.

Ja, we gaan nog verder.

Onder onze jong'e mannen kan een ver-
levendiging van ons Christelijk leven soms
helptaan werken.

Te veel verge men niet van hen. Op die
jonge jaren verslakt het „ment en de
opwinding zoo dikwijls den „verheids-

zin. Niemand minder dan Spurgeon heeft
later op den kansel als bestrijders der
Schrift teruggevonden diezelfde jonge man-
nen, die aan zijn Seminarium in gelijken
hoogen geestelijken toon zich opgewonden
hadden.

Zijn teleurstelling was bitter.

Maar als men matig blijft, en aan het
kunstmatige weet te ontkomen, ligt er toch
iets heerlijks in, als ook onder jonge man-
nen de zin wakker wordt, om allerlei gesnap
en gebeuzel er aan te geven, en zich op
meer ernstige wijze bezig te houden met
wat brengen kan op hooger en heiliger
terrein.

Dat is nu wel niet altoos vol te houden.
Een hoog die te sterk gespannen wordt
springt. Maar juist daarom is te midden der
gewone zoele een frische zuidenwind toch
verwikkeld.

En al kennen we het gevaar, ook het
geestelijk gevaar aan elke opwekking verbon-
den, ze kan toch ook zeer wel iets goeds
achterlaten.

In dezen samenhang bezien is derhalve het
gebeurde alleszins verklaarbaar, ook zonder
de boze intentie, die men aan onze stu-
denten toeschreef, en kan er ook o. i. een
vrucht van achterblijven.

Want al geven we nu grif toe, dat die
vrucht in gevaar wordt gebracht, zoo
men bonden gaat sluiten op een basis
als hier werd aangenomen; ja, zelfs dat
men wel zal doen met hier geen Eng-
elsche kopie, maar een *Nederlandsch origineel*
te leveren, — toch kunnen we het daarom
niet zoo euveld duiden, dat jongelui, op hun
leeftijd, hoeksteen en fundament verwisselden,
en niet genoegzaam indachtig waren, aan
de eigen roeping die God Almachtig aan
elk land, en zoo ook aan onzen landaard,
en aan ons volk, in onderscheiding van
andere volken, en ook van Engeland, ge-
geven heeft.

Dat toch zijn fouten die zich corrigeren.
Deze jonge mannen, die voor den Naam
des Heeren uitkomen, bezitten ook broe-
deren onder de Christenen van rijper leeftijd,
allereerst onder hun Directeuren, Curatoren,
en Hoogleraren.

En op deze rust de heilige plicht, niet
om met een kouden waterstraal hun pas
ontvokte geestdrift te blusschen, maar om
wat er uit Christus in deze actie mocht
zijn te leiden en vruchtbaar te maken.

We zeggen daarom nog volstrekt niet,
dat ze aanstonds de basis van deze vereenig-
ging veranderen moeten.

Dat zoo een dogmatisch twistgeding in
het leven roepen, dat aan studenten niet
voegt.

Natuurlijk deugt een basis niet, waarop
Roomschen, Griekschen, Protestanten, en
onder deze Gereformeerden, Lutherschen,
Doopsgezinden, Ethischen, Groningers en
zelfs Modernen kunnen saamwerken.

Zoo te formuleeren is echt-Engelsch. Bij

een heeft
ders der
nge man-
gelijken
gewonden
aan het
t er toch
nge man-
lei gesap
n zich op
uden met
a heiliger
e houden.
en wordt
idden der
wind toch
ook het g
g verbon-
iets goeds
halve het
k zonder
onze stu-
o. i. een
cht, die
zo een
basis
zels dat
en Engel-
origineel
et daarom
i, op hun
wisselden,
aren, aan
chtig aan
landraad,
ding van
eland, ge-
rrigeren.
en Naam
ook broer-
leefde, J
uratoren,
licht, niet
hun pas
maar om
is mocht
ken.
trekt niet,
te vereeni-
geding in
uten niet
n, waarop
uten, en
herschaa-
ngers en
n.
isch. Bij
niet laf
om waar
zen kring
an Gods
Gereform-
en, zal
natuurlijk
tralisceerd
over zulk
vaststel-
statuten
aak nie-
al in een
enis.
n van de
beginsel
niet door
om tot
en, nam
te doen.
er onzer
an Gen.
niet deze
n advies,
heer De
Avond-
doodstraf
gesproken
p 26 Oct.
otendeels
ende, kan
woordige
egredien-
de dood-
den, acht
is kan ik
len dood-
n, dunkt
d geweest
de ver-
liger te
nstandig-
ook of
sonder
wel met
notieven.
n alleen
h aan de
Genesis
eroepen,
ben geen
aten; tot
te conse-
fit doen,
Genesis
wering,
gesteid

ook maar één enkele uitzondering toelaat, hier geen voorschrift kan gegeven zijn, dat overal en te allen tijde van toepassing is. Mogten we nu vragen: Als in de *Tien Geboden* staat: Gij zult niet doden, Gij zult niet stelen, — zijn dit dan of zijn het niet, stellige voorschriften, die overal en te allen tijde van toepassing zijn? Ongetwijfeld. Maar kan daarom nu gezegd, dat deze voorschriften nooit één enkele uitzondering toelaten? Kan zelfverweer, kan het verweer van het leven van vrouw en kind, u niet noodzakelijk een woestdaad te doden? Hier is dus reeds meer dan »de één enkele uitzondering».

Maar zal nu daarom iemand ooit zeggen, dat het: *Gij zult niet doden*, geen cisch blijft die in elk strafwetboek moet staan? Het verschil van opvatting ten deze spruit o. i. hieruit voort, dat een *Goddelijke ordinaantie* en een artikel van een menschelek *strafwetboek* verschillen.

Verscheiden niet daarin, dat de Goddelijke ordinaantie *minder volstrekt*, maar dat ze juist omgekeerd in *gansch volstrekt* aan geldt, en dat juist daarom voor elk land en in elken tijd een nadere, een praktische formulering noodig is, om deze ordinaantie in het strafwetboek van dat volk, en voor dien tijd, tot haar recht te doen komen.

Onthouding.

VIII.

Wie het schandelijk misbruik van wijn en sterken drank, alsook de gruwzame gevolgen van dit misbruik voor het huishoud en maatschappelijk, voor het zedelijk en godsdienstig leven, met het wapen van *Gods Woord* bestrijden wil, behoeft zich waarlijk niet in kromme bochten te wringen, door allerlei onwaars over het wijngebruik in Israël op te dischen, maar vindt daartoe in de *bestraffende uittalingen* der Schrift een waar arsenaal.

Als voor het eerst de wijn in de Heilige Schrift vermeld wordt, teekent ze ons Noachs amadelijken toestand, en de zonde van Cham die er uit voortspoot.

Het afgrijpselijk misbruik door Loths dochter van den wijn gemaakt, staat ons in Genesis beschreven ter waarschuwing voor alle tijden. Nabals dronkenschap bracht hem aan den rand des doods, en was ten leste oorzaak van zijn sterfen (1 Sam. 25: 26 v.v.).

»Hoor, mijn zoon, roept de Wijsheid, word wijs en richt uw hart op den weg, en wees niet onder de wijnzuipers noch onder de vleeschvreters, want een zuiper en vraat zal arm worden» (Spreuk. 23: 19 v.v.).

»Bij wien is we, vraagt Salomo, bij wien och armen? Bij wien gekijf? Bij wien het geklag? Bij wien wonden zonder oorzaak? Bij wien de roodheid der oogen? Immers, bij degenen, die bij den wijn vertoeven, bij hen die komen om gemengden drank te zoeken. Daarom zie den wijn niet aan, als hij rood is, als hij in den beker zijn verve geeft, als hij recht op gaat. In zijn einde zal hij zijn als een slang, en u bijten, en u steken als een adder, uwe oogen zullen naar vreemde vrouwen zien, en uw hart zal verkeerdheden spreken, en gij zult zijn als een, die op zoe in het opperste van den mast slaapt» (Spr. 23: 29 v.v.).

Tot Lemuel heet het: »Het komt den koningen niet toe, wijn te drinken, en den prinszen sterken drank te begeren, opdat hij niet drinke en het gezette vergeete, en de rechtszaak van alle verdrukten verandere. Geef wij dengeen die bitterlijk bedroefd van ziel zijn, opdat hij drinke en zijne armoede vergeete» (Spreuk. 31: 4 v.v.).

Of hoor wat Jesaja zegt van de dronkaards onder de vrouwen: »Ook dalen deze van wijn en zij delen van sterken drank; de priester en de profeet dwalen van den sterken drank; zij zijn verlandend van den wijn. Alle tafelen zijn vol van uitpuwsel» (28: 7).

En zoo weerklinkt het heel de Schrift door. Altoos heilige toorn tegen de zonde in de huwelijksleefde, welke is echtbreuk en hoerij, en daarnaast heilige toorn tegen de zonde in het drinken, welke is brasserij en dronkenschap.

Maar zoomin om echtbreuk en hoerij de liefde in het huwelijks verboden is, maar integendeel het huwelijks in eere staat, zoo ook wordt om die brasserij en dronkenschap en haar schrikkelijke gevolgen, de wijstok zelf nimmer gevloekt, maar als een plantinge Gods geëerd, en op alle manier tot in het heilige ingedragen.

God had Kanaän voor Israël uitverkoren, en aan Abraham, Isaak en Jacob gezworen dat Hij het hun nakomelingen geven zou, en toen de verspreiders in de woestijn terugkwamen, was het eerste wat ze uit het heilige land meebrachten, een zware druivenstros van Eskol, zoals er nu nog trossen van twaalf poad bij Hebron groeien, met druiven als pruimen zoo groot.

God gaf aan zijn volk een *wijnland* bij uitnemendheid, een land dat eeuwenlang zelfs om zijn edele wijnschotten boven alle omliggende landen uitstak.

De wijnbouw was dan ook bij Israël tot zels in de Goddelijke wet geregeld; wijn werd in de offerande gemengd; de vrucht van den wijstok werd aan de armen toebedeeld, aan den wijstok ontleenen de Godgezanten hun beelden; en als Jezus komt blijft de wijstok dezelfde heilige plaats innemen. De roode wijn beeldt ons in het Sacrament *zijn bloed* af, en ook steeds klinkt het ons allen in het oor: »Ik ben de ware wijstok, en gij zijt de ranken».

Te willen beweren, dat de Heilige Schrift het matige gebruik van wijn verbiedt, is dan ook een zoo ongehoord geweld aandoen aan wat heel de Schrift ons in reël en symbolisch van den wijn meldt, dat het ons niet lust aan de bestrijding van deze valsche voorstelling een woord te verspillen.

Allen spreken we het met eenigen ernst

uit, dat wie zoo den zin en de betekenis der Schrift geweld aandoet, zijn eigen zaak niet sterkt maar verzwakt.

Het feit is niet te weerspreken; God heeft den wijstok in Israël doen groeien, niet enkel voor de rijken maar voor heel het volk, zoodat »neerzitten onder zijn vijgeboom en wijstok» in Israël spreekwoordelijk was. Christus heeft dien wijstok in Israël niet uitgerooid, maar van zijn vrucht gedronken. En die in Palestina den wijstok ten leste heeft uitgerooid is *Mahomed*.

Niet het *Evangelie*, maar de *Koran*.

En evenzo bederft men zijn eigen zaak door te beweren, dat er als de Schrift van *wijn* spreekt, geen sprake is van eigenlijk *gezegden wijn*, maar of van druiven, of van druivenap, maar in elk geval van het ongegiste, iets wat men thans zoover drijft, dat in Engeland vee onthouders geen wijn bij het heilig Avondmaal willen gebruiken, maar voor den wijn een anderen drank in plaats stellen.

Natuurlijk is deze zaak niet uit te maken met beroep op een enkele Schriftuurplaats; maar wordt door wat de Schrift in het gemeen van den wijn meldt, beslist.

Dat poogt men wel, en verwijst dan bij voorkeur naar Deut. 32: 32 en Spr. 23: 31. Nu lezen we in Deut. 32: 32: »Hun rotssteen is niet als onze Rotssteen, zelfs onze vijanden rechtens zijnde, want hun wijstok is uit den wijstok van Sodom. Hun wijn is vurig drakenvenijn en een wreed adderenvergif».

Dit nu verstaat men van eigenlijken wijn; maar het verband toont duidelijk, zooals Calvijn en alle goede uitleggers aangeven, dat deze wijn hier *sinbeeldig* is bedoeld van het volk zelf.

En dat dit wel zoo moet opgevat, kan een ieder inzien die even nadenkt.

Er gaat toch vooraf: »Hun rotssteen is niet als onze Rotssteen», en daarop volgt: »hun wijstok is uit Sodom», d. i. *niet als onze wijstok*.

Is nu die *Rotssteen* hier in eigenlijken zin bedoeld? Immers neen. Deze *Rotssteen* doelt hier op God. Dus kan ook de *wijstok* niet van een eigenlijken wijstok gezegd zijn, maar moet doelen op het volk zelf; evenals elders het volk van Israël een *wijngaard des Heeren* heet.

En evenmin vordert men hier iets met een beroep op Spreuken 23: 31, waar staat: »Zie den wijn niet aan als hij zich rood vertoont, als hij in den beker zijn verve geeft, als hij recht op gaat, in zijn einde zal hij zijn als een slang».

Dat hier geen sprake is van gewoon gebruik van den wijn, is duidelijk. Gold dit woord toch als een verbod tegen alle drinken van rooden wijn, dan zou de Heere Jezus nimmer wijn gedronken hebben. En in het roode zit het natuurlijke evenmin, want aan *witten* wijn bedrieken de brassers zich minstens evenzeer.

Ook zit het niet in die woorden: *als de wijn recht op gaat*, want naar de beste uitleggers doelen deze woorden op den *straal van den wijn* bij het inschenken, die daarom aan een slang doet denken, en met een slang vergeleken wordt.

De Joden dronken niet uit *glazen*, maar uit metalen *bekers*. Ze zagen de fonkeling van den wijn dus in den beker slechts van boven af, en de meeste kracht oelende de aanblik van den wijn *onder het inschenken*. Er staat dan ook een Hebreeuwsch woord dat niet *opgaan* (alah) maar *gaan* (halak) beteekent.

En is hier sprake van mannen, die *»komen om gemengden drank na te zoeken»* (vs. 30), wat wij zouden noemen, opzettelijk naar wijnhuizen gaan, om als echte proevers, zich eens aan den wijn tegoe te doen, en dan al hun oog op den wijn te richten, zich door het gezicht van den wijn te laten ontvlammen, en zich aan dronkenschap over te geven.

Gods Woord is te heilig, om het op zulk een wijs te exploiteeren, en we verhalen liet, wie met Gods Woord ook hier de zonde bestrijden wil, vindt daarvoor in de Schrift al wat hij noodig heeft, woorden van ernst, woorden van heiligen toorn, woorden van straffende vermaning; maar men vervalsche den inhoud van het Woord niet door ons te willen diets maken, dat de Schrift het *wijngebruik als zoodanig* verbiedt, of althans liet *gebruik van gegisten wijn* op zich zelf zoodig keurt.

Nooit, nimmer wordt enig misbruik van sterken drank of van wijn in de Heilige Schrift verontschuldigd, of ook maar vergevolijkt.

Volgens de Schrift kan dit misbruik zelfs buiten het Koninkrijk Gods sluiten en op verlies van eeuwige zaligheid te staan komen. Maar dit alles neemt het feit niet weg, dat in het door God aan Israël gegeven land, wijn een der edelste producten was, als gegiste wijn in dagelijks gebruik gedronken werd, in den tempeldienst was geheiligd, en in heel de zinnebeeldige voorstelling van het heilige, zoo onder Oud als Nieuw Verbond, was opgenomen.

Schuld beledigen.

In ons No. 948 moesten we tot ons leedwezen protest aantekenen tegen de praktijken van de heeren Langereis en De Koning, die te Grand-Rapids, aan hun magazijn in de Devision-street, Staten-Bijbels van de editie-Brummelkamp, verkochten alsof het Bijbels van de *Flakheesche editie* waren, Bijbels die bijna de helft in prijs schelen.

Naar aanleiding hiervan ontvingen we deze week van genoemde heeren dit schrijven.

Tot ons innig leedwezen lazen wij uw schrijven a. g. onze firma in zake den Bijbel. In volen genoemde verklaren wij WelEerw. Heer, dat in 't minst ons doel niet was om bedrog te plegen, maar dat het slechts een domme fout was door onzen klerk gemaakt, die in de veronderstelling verkeerde, dat de omschreven Bijbel uwe uitgave was. Nederig en minzaam vragen wij

Uterwaarde excuus voor deze fout, u bij herhaling verzekerende, dat in 't minst geen bedrog of misleiding ons doel was. Wij hebben in alle Holl. bladen in Amerika de fout bekend gemaakt en vercoeken Uterwaarde minzaam, zulks ook in *De Herant* te berichten, opdat onze naam niet beklad worde.

Uwe nederige Dienaars,
LANGEREIS & DE KONING.

Hiermede is deze droeve zaak alzoo de wereld uit, altoos in de onderstelling, dat de koopers van den verkeerden Bijbel, voor zoover ze aan de firma bekend zijn, thans den *Flakheeschen Bijbel* in ruil voor wat ze ontvingen verkrijgen.

Is dit, gelijk we vertrouwen, geschied, dan vervalt onzerzijds uiteraard alle klacht. Slechts zij het aan de firma aangeraden, in de toekomst er voor eerst geen domme klerken op na te houden, of heeft men er zulk een, en wil men dien niet wegenden, aan zulk een »dommen klerk» niet het opstellen, doen drukken en uitgeven van de aanbiedingsbiljetten der firma over te laten.

De zaak was toch niet deze, dat er in den winkel bij vergissing een verkeerde Bijbel was afgeleverd, maar dat een aanbiedingsbiljet namens de firma was rondgezonden, waarin een verkeerde Bijbel werd aangeboden.

Henry van Stackhouse.

De heeren Kemink en Zoon te Utrecht hebben een voorzeker grootsche, maar daarom wel eenigszins gewaagde onderneming op touw gezet. Ze willen een herdruk leveren van het groote *Bijbelwerk van Henry van Stackhouse*, door Prof. Bavinck met een rijk, vooral historisch rijk gestoefd voorwoord ingeleid.

De uitgave geschiedt in royaal quarto. Elke maand komt een aflevering van 16 vel druks. Elk vel kost 25 cent. Dus de 16 vellen f. 0.96.

Het geheel zal 2400 vel bedragen, over 12 à 13 jaar loopen, en in het geheel kosten 2400 x f. 0.06 = f. 144.

Wil men slechts voor drie Bijbelboeken inteekeken, dan wordt de prijs op zeven en een halven cent per vel gesteld. Doch natuurlijk, aan zulk een inteekening heeft men niets, daar men de Bijbelboeken niet kan uitzekken, maar in volgorde moet nemen, zooals ze uitkomen.

Alzoo blijft het feitelijk een uitgave van *honderd vier en veertig gulden*, waarbij dan nog de banden komen, zoodat het over de *honderd zestig gulden* loopt.

Of zulk een somme gelds nu in onze dagen voor dat werk door een genoegzaam aantal Gereformeerden zal kunnen worden gekweekt, betwijfelen we wel eenigzins.

Wat we hebben moeten, is een *Bijbelwerk* voor onzen tijd, bijgewerkt tot op onze dagen, berekend op de behoeft van het oogenblik. En dat zal er ook komen. Slechts dient nog wat geduld geoeft.

Doch zelfs voor zulk een nieuw *Bijbelwerk*, in Gereformeerden trant, zouden wij een uitgave van f. 160 haast niet durven vergen.

Minstens toch moeten van zulk een werk 2000 ex. verkocht worden, zal het doel treffen en invloed oefenen, en dit zou ons Gereformeerde volk op een uitgave van 2000 x f. 160, d. i. op drie tonnen gouds en meer te staan komen.

Zijn daar de tijden naar?

En waar reeds voor een Bijbelwerk van onzen tijd zulk een uitgave allicht bezwaar zou opleveren, is het dan zoo zeker, dat er althans de helft, zegge: *anderhalve ton gouds* beschikbaar zal zijn voor een werk, dat slechts tot op de helft der vorige eeuw loopt, en in zijn saamstelling zoo veel bezwaren oplevert?

Zeker, we zeggen met Dr. Bavinck, het is nog het beste, dat er op dit oogenblik is.

Op deze wijze is de Nederlandse uitgave van de Bijbelverklaring van Henry een saamlezing geworden van al wat er tot het midden der vorige eeuw toe voornamelijk in Engeland en Duitsland op het gebied der schriftuitlegging geleerd was. Daardoor heeft dit werk een omvang gekregen, welke dien van verre de meeste Bijbelverklaringen overtreft. Zels is het daardoor zoo ongelijksaortig geworden, dat het onmogelijk is, om over al de bewerkingen van de verschillende Bijbelboeken eenzelfde oordeel te vellen. Bovendien, geen enkele uitlegging, ook de beste, heeft een gezag en waarde als de Schrift, welke ze verklaart; zij is en blijft een menschenwoord. De aantekeningen van de verschillende uitleggers, de vertoogen van Stackhouse en ook de verklaring van Henry zelve behooren steeds met oordeel des onderscheids gelezen te worden. Maar desmetten is de Bijbelverklaring van Henry in volledigheid, in duidelijkheid, in vertolking der Schrift als het Woord Gods, en in hare toepassing op het leven door geen der latere, populaire Bijbelverklaringen overtroffen geworden. De Schrift heeft zoo veleleel bestemming. Zij is een boek uit het verleden, maar ook voor het heden en voor de toekomst. Zij is een licht voor den enkelen geloovige en een schat voor de gansche kerk van Christus. Zij is een woord voor alle tijden en een gids in alle toestanden des levens. Zij dient tot vertroosting en vermaning, maar ook tot onderwijzing en leering. Zij komt tot gezin en tot maatschappij, tot kerk en tot school. Zij is in één woord de sprake Gods tot de menscheid. Van die veelzijdigheid der Schrift doet de Bijbelverklaring van Henry ons iets verstaan. Zij is letterlijk en praktisch, uitleggend en toepassend, onderwijzend en vertroostend. Zij vertolkt de Schrift als de kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft, als het Woord Gods, dat eeuwiglijk blijft.

Ons zal het dan ook verblijden, als dit werk slagen mag. Het zal als een wonder in onze oogen zijn.

Nut zal het zeer zeker stichten.

Maar de uitgevers mogen het ons ten goede houden, dat we vooralsnog een afwachende positie innemen.

Vooral nu men de uitgave zoo overdreven

royaal opzette. De druk toch is zoo massief en kolossaal groot, dat zonder moeite dezelfde inhoud in de helft van den omvang ware te leveren geweest; iets waardoor de toch al zoo gewaagde onderneming zeer zeker beter kansen zou hebben gehad.

Er staat op een pagina van dezen druk in royaal quarto bijna evenveel als op een gewone octavo bladzijde uit *E. Voto*.

Zending-critiek.

In de *Utr. Kerkode* bespreekt Ds. Klaarhamer op uitnemende wijze de critiek, die gedurig op de Zending-Deputaten wordt uitgeoefend.

Critiek acht ook hij ten deze onmisbaar: Of er dan geen kritiek moet zijn? Wel zeker. Die is hoog noodig en goede kritiek heeft steeds zeer goede vrucht gehad.

Zij behoort tot die »stucht», die naar Gods bestel tot vrucht heeft de opscherpheid der onderlinge liefde en een toenemen in goede werken. Zij is als een wachters ter rechter en ter linkerhand, die voor afwaken behoort en nu eens met zachter dan met scherper prikkel dwingt, om op het rechte pad te blijven.

Die kritiek, die beoordeeling der handelingen van deputaten, ook van de Deputaten tot de Zending, moet dan natuurlijk allereerst komen van de Kerken door middel van haar wettige organen n. l. haar Kerkeraden.

Voortdurend zal dezen daarbij hoog noodig zijn. En nu ligt het zeer stellig op den weg der kerkelijke bladen, om die vergaderingen der opzieners met *geude, saakkundige* voorlichting te dienen.

En indien dan eenige Kerkeraad zijn oordeel over een of andere handeling van Deputaten, bijv. tot de Zending, hun bekend maakt, dan zou 't ons zeer tegenvallen, indien zulks niet door die deputaten met dankbaarheid en blijdschap werd aanvaard, en dan zouden zij zeker op zulk een oordeel of beoordeeling letten en er zoo mogelijk winste mede doen.

Het zou toch een zeer verblijdend en bemoeiigend bewijs voor hen zijn, dat de hun opgedragen taak de belangstelling der Kerken heeft, en dat er meegedeeld en daarom medegedacht en medegeoordeeld wordt.

Dit neemt echter niet weg, dat hij wel eenige critiek op die critiek geoorloofd en noodig acht.

Maar dan goede kritiek en die ook *billijk* is. Het komt ons voor, dat de beoordeeling van den arbeid der Deputaten voor de Zending die beide eigenschappen niet zelden mist.

Men beoordeelt vaak die Deputaten, alsof zij konden doen, *zoals zij maar willen*. Terwijl hun toch *veroordeeld* is, wat zij doen mogen. Natuurlijk heeft de Synode hen vrijgelaten, om zelf de wijze van doen te bepalen.

Daarbij zijn zij gebonden door allerlei antecedenten, door allerlei bestaande gewoonten enz. Zij arbeiden immers voor in het werk, dat vroeger deels door een vereniging deels door een deel Kerken geschiedde.

Zij hebben te arbeiden voor Kerken, die nog nauwelijks eenig begrip van dezen arbeid hebben, die volstrekt nog geen klaar inzicht hebben in den omvang, de wijze van uitvoering, de kosten en krachten voor deze taak noodig.

Zij hebben het werk gevonden nu juist niet precies in een toestand, dat men kon zeggen: alles en ieder staat op de juiste plaats en er is geen vulgite weg te stoffen.

Zij kunnen het toch ook niet helpen, dat er 17 man zijn belast met een werk, dat overbepert door een vijf of zevental Broeders kon verricht. Zeventien broeders, die naar alle windstreken door het land verspreid zijn.

Zij kunnen 't toch niet helpen, dat de synode Broeders gekoren heeft, die op een der hoofd-punten van hun mandaat in drie groepen of richtingen verdeeld zijn.

Als men dit alles in aanmerking neemt, dan moet men respect hebben voor den moed en de liefde dezer mannen, om onder deze omstandigheden deze taak te aanvaarden en vol te houden.

En zij verdienen dank ons — en niet 't minst de leden van hun mederamen — den dank der Kerken voor al den arbeid door hen met zoveel trouw en toewijding verricht, en zij hebben waarlijk aanspraak op de voorbede van hen, die wat voelen voor de vergadering, de planning van Kerken, voor de komst van 't Koninkrijk Gods.

Men wil van hen meer mededeelingen.

Jawel. Doch zoo iemand, dan hebben deze Deputaten te bedenken, dat alle dingen wel oordeelbaar zijn, maar dat niet alle dingen stichten. Daarbij wat zullen zij altijd mededeelen? Het gaat er in menig opzicht mede, als met een geneesheer, die tekens een publiek bericht omtrent den toestand eener kranke moet geven, die aan een zeer slepende ziekte lijdt.

De ene dag is meestal gelijk de andere, zoodat hij wel niet anders kan mededeelen dan: de toestand blijft onveranderd.

Als men ook eenmaal zijn zaken laat doen door een zaakgelastigde, dan dient men den man te vertrouwen en al houdt men dan een oog in 't ziel, men laat hem handelen en op de gezette tijden zich verantwoorden.

Het is al weer niet de schuld van Deputaten, dat er geen Classe of Synode is aangewezen, aan welke zij in de 3 jaren, dat er geen Generale Synode saamkomt, rapporteeren kunnen en met welke zij in moeilijke gevallen of in gevallen, waarin hun mandaat niet voorziet, kunnen raadplegen en door welke zij gemachtigd kunnen worden, enz.

Of nu deze critiek geheel voldoet aan den door Ds. Klaarhamer zelf gestelden eisch, dat alle critiek *goed* en *billijk* zij, willen we niet uitspreken.

Hij zal toestemmen, dat zoo alle deze rubrieken voor critiek moeten wegvallen, er letterlijk niets voor critiek overblijft.

Vraagt men ons, of wij dan wel al de schuld bij Deputaten zoeken?

In het minst niet.

Doch hier juist zit de kneep.

De critiek moet toezien, dat ze geen persoonlijk karakter draagt en de Deputaten niet aantast. Ze moet *zakelijke* critiek zijn. Critiek, die uit de *beginselen* criticeert, en opbouwt. Critiek, die alles onderzoekt en het goede behoudt. Critiek, die een openbaring der geesten is en zoekt naar het licht des Geestes. Critiek, die het vuur van den Zendingstijver niet bluscht, maar met *zuiverder vlam* doet branden.

En zulk een critiek, we zijn er zeker van, roept ook Ds. Klaarhamer met alle macht in. Hij, en onze Deputaten.

Mit de Pers.

Ook de *Basin* laat zich bij monde van Ds. Gispén, hooren, over de vraag in ons vorig nummer besproken, of de Synode der kerken niets anders moet zijn dan een registrerings-commissie voor het oordeel der kerkeraden. Hij zegt er dit van:

In de Kerkerode zijn de bevoegdheden der onderscheidene kerkelijke vergaderingen vrij duidelijk omschreven, en wordt nadrukkelijk bepaald, dat men op de meerdere vergaderingen alleen zulke zaken mag behandelen, die op de mindere vergaderingen niet afgehandeld hebben kunnen worden, of die tot de kerken der meerdere vergaderingen in 't gemeen behooren; Art. 30.

Er wordt dan ondersteld, dat er zaken voorkomen, die tot de kerken in 't gemeen behooren, en door een meerdere vergadering beslist kunnen worden, zoodat voortaf op een mindere vergadering behandeld te zijn.

Nu kunnen de gedachten uiteenloopen over de vraag: welke zaken tot de kerken in 't gemeen behooren? Maar er kan geen verschil zijn over de vraag, of de meerdere vergaderingen bevoegdheid hebben zekere zaken te behandelen, die op de mindere vergaderingen niet in behandeling geweest zijn, mits het maar vast sta, dat die zaken tot de kerken der meerdere vergaderingen in het gemeen behooren.

Kerken der meerdere vergaderingen zijn niet de plaatselijke kerken hoofd voor hoofd, maar de plaatselijke kerken in meerdere vergaderingen *samen* genomen. Hierover kan, dunkt mij, ook geen verschil van meening bestaan.

De tegenwoordige wijze van doen, wordt dus niet vereischt door eenige bepaling der Kerkerode. Daarmede is echter nog niet gezegd, dat zij verkeerd is. Al wat nieuw is, is daarom nog niet te veroordeelen. Als concessie aan den tijdgeest is zij wellicht verstandig te noemen.

Maar dat zij ook een schaduwrijke heeft, kan bij eenig nadenken, moeilijk ontkend worden.

Om met het minste te beginnen, het Deputaten- en Rapporten-stelsel is zeer kostbaar. De rekening van drukwerk enz. die de Generale Synode te vereffenen heeft, wordt daardoor erbijwaerdig hoog.

Uit een praktisch oogpunt is deze wijze van werken ook niet bevredigend.

Er wordt aan elken kerkeraad één exemplaar van een rapport gezonden.

In kleine kerkeraden komt dit natuurlijk in de handen van den predikant. Deze is, althans waar het wetenschappelijke aangelegenheden betreft, het oog en de mond van den kerkeraad, en pleit voor of tegen op de Classicale vergadering.

In groote kerkeraden daarentegen mist de toezending van zulk een rapport bijna geheel het doel. Men kan het ter visie leggen voor de leden. En zoo het in bespreking komt in de vergadering, wordt er dikwijls over gesproken op een wijze, die duidelijk bewijst, dat er broeders zijn, die noch het wezen noch de strekking van het in het rapport voorgestelde begripen, terwijl de invloed en het vertrouwen in de predikanten in zulke groote vergaderingen, uit den aard der zaak niet zoo groot is als in plaatselijkekerkeraden.

Ook bevreemdt het niet in zulke gemeenten, waar de leden opgevoed zijn in de gedachte, dat ook zij, hoofd voor hoofd, over alle zaken die de kerken in 't gemeen raken, hun gevoelen moeten uitspreken, of zelfs hun stem hebben uit te brengen. De kerkeraden van zulke gemeenten dienen, om allen te bevredigen, die rapporten in leden-vergaderingen te bespreken, en een soort van plebisit er over te houden. Men zou, om bij zulk een stand van zaken doordringend te werken, de rapporten bij duizendtallen moeten laten drukken, de leden, zooveel mogelijk in de gelegenheid stellen in het bezit van een rapport te komen, opdat te het thans konnen overwegen, om zoo voor het oordeelen in een leden-vergadering rip te worden.

Natuurlijk is bij zulk een manier van werken geen sprake meer van een Gereformeerde kerkevergeering. Het Independentisme heeft in zulke gemeenten zijn intrede gedaan.

Voeg hier nu bij, dat zoolang de Gereformeerde Kerkenordering nog onder ons werkt, toch altijd de kerkeraden en afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen, bij het beoordeelen der dingen die aan de orde zijn en bij het uitspreken van hun stem, in de eerste plaats zullen moeten vragen: wat wil de Heere; wat is het meent in overeenstemming met Gods Woord; met de Gereformeerde beginselen, het kerkrecht en de Kerkenordening, onder de Gereformeerden geldend? Zij zullen stemmen naar hun geweten, en de persoonlijke verantwoordelijkheid van hun stem willen en moeten dragen.

Indien dus bepaalde zaken door bevoegde mannen bestudeerd worden en de vrucht hunner studie, in een rapport, aan de kerkeraden wordt medegedeeld, is die arbeid stellig hoog te waardeeren, en de ondervinding heeft de waarde van den arbeid, in sommige gevallen, reeds overvloedig bewezen. Maar er nu ook livige rapporten, keurig op papier gedrukt, naar de snippermand gegaan. Olie en arbeid ging daarmee verloren. En dit kan niet anders. Want rapporten binden niemand. Elk lid van den kerkeraad en elk lid van een meerdere vergadering heeft het recht een gevoelen voor te staan en te verdedigen, dat het tegenovergestelde bevat van het in 't rapport voorgestelde.

Indien het toch anders ware, indien men in de gemeenten, of in de kerkeraden, de zaken die de kerken in 't gemeen raken, met meerderheid van stemmen kon, beslissen, dan waren de meerdere vergaderingen geheel overbodig. Men had dan slechts noodig een algemeen bureau van stemopneming, dat proces-verbaal opmaakte van de stemmen in de gemeenten of in de kerkeraden, en mededeelde, hoeveel stemmen voor en hoeveel stemmen tegen een voorstel waren uitgebracht, waaruit dan bleek, of de voorgestelde regeling aangenomen of verworpen was.

Zulk een wijze van doen zou echter niet zijn naar hetgeen ons Christus onze Eénige Meester geleerd heeft. Hij toch wil, (zie art. 30 onzer Gel. Bel.) dat de ware kerk geregeerd worde naar de geestelijke politie, die Hij in zijn Woord ons geleerd heeft, en wel door Dienaars of Herders en Ouderlingen en Diakenen, die zijn als de hand des Kerk. En in art. 31 wordt uitsgesproken, dat deze Dienaars, in wat plaats ze zijn, macht en autoriteit hebben, en wel dezelfde macht en dezelfde autoriteit, opdat de *Heilige Ordinaantie Gods niet geschonden worde*; waaruit dan weder volgt, dat een ieder de Dienaren des Woords en de Ouderlingen der kerk in zonerlinge achtning behoort te hebben, om des werks wil dat zij doen, en in vrede niet hen te zijn, zonder murmureering, twist of tweedracht, zooveel mogelijk is».

Of nu onze tegenwoordige wijze van werken met deze grondregelen en onveranderlijke beginselen in overeenstemming is, komt mij wel eens twijfelachtig voor. En daarbij heeft zij deze groote schaduwrijke, dat zij onze huiltelijke oneenigheden op straat sticht, dat zij onze huiltelijke oneenigheden op straat sticht. De groote klok brengt er het gansche land mede in kennis. We krijgen, om het eens op 'n Amsterdamch uit te drukken, een »standje voor de deur», iets dat minder verkiezelijk is, vooral als men in een fatsoenlijke buurt woont.

De juistheid van deze critiek springt in het oog.

Alleen mag betwijfeld, of Ds. Gispén terecht deze neiging verklaart uit de methode, om door een beoehoorlijk rapport van Deputaten de behandeling van gewichtige, diep ingrijpende en zeer saamsleedende onderwerpen, vooral wat de formulering der gedachten betreft, te laten voorbereiden.

Het kwaad waarop hij doelt, kan toch zoo op zichzelf uit die rapporten voortspuiten, maar alleen uit de publiciteit aan die rapporten gegeven, alvorens ze in de Synode ter tafel komen.

Stel toch, dat ze alleen schriftelijk ter Synode